

Adam Zbiegieni (1924–2018)

Mjr Adam Zbiegieni
Źródło: Zbiory CMJW

Adam Zbiegieni urodził się 5 czerwca 1924 r. we Lwowie. Z rodzicami i siostrą mieszkał w kamienicy przy ul. Zdrowie 8. Zdolności artystyczne odziedziczył po rodzicach. Jego ojciec Zdzisław był kuźnikiem, projektował i szył futra dla salonów kuśnierskich, ale jego pasją było malarstwo. Dzięki matce Marii z domu Hofmann, która pięknie śpiewała, młody Adam był członkiem chórów kościelnych, co zaowocowało nawet solowym występem podczas szkolnej uroczystości w Teatrze Lwowskim. We lwowskich szkołach, do których uczęszczał, miał szczęście trafić na nauczycieli, którzy dostrzegli jego zdolności i potrafili je rozwijać: dyrektor Mieczysław Opałek i Maria Ziemska w Szkole im. św. Marii Magdaleny oraz Mieczysław Łopuszański w Gimnazjum im. Jana Długosza. Jako młodzieniec A. Zbiegieni uczestniczył w uroczystościach szkolnych, grał w przedstawieniach szkolnych teatrów. Ponadto był ministrantem w kościele św. Marii Magdaleny, a także aktywnie działał w harcerstwie. W 1939 r., jako najmłodszy we Lwowie drużynowy zuchów „Czarnych górali” poprowadził ich w defiladzie z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

Po wybuchu II wojny światowej, w czasie sowieckiej okupacji, uczęszczał do ósmej klasy gimnazjum. Pomimo tragicznego czasu wojny uprawiał lekkoatletykę,

grał w piłkę nożną i tenisa, a także jeździł na nartach. Już po koniec czerwca 1941 r. po wejściu Niemców do Lwowa widział na własne oczy zło, jakie niesie wojna – ciała pomordowanych przez funkcjonariuszy Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych ZSRS (*Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł* – NKWD), osadzonych w więzieniu przy ul. Łąckiego. W końcu spadł na niego obowiązek zarabiania na utrzymanie rodziny: woził meble, szklił powybijane okna, pracował w piekarni i cukierni. Jednocześnie studiował u prof. Ludwika Tyrowicza na Wydziale Grafiki Użytkowej w Szkole Artystycznej (założonej przez Niemców *Kunstgewerbeschule*).

Na początku 1942 r. jego koleżanka, Hanka Rębacz, studiująca na Wydziale Rzeźby, wprowadziła go do Związku Walki Zbrojnej, wkrótce przemianowanego na Armię Krajową (AK), gdzie przyjął pseudonim „Wołodyjowski”. Po złożeniu przysięgi i przeszkoleniu trafił do komórki sieci wtórnej kontrwywiadu Obszaru Lwowskiego AK – Oddział II B. Tu przydały się jego zdolności graficzne – wykonywał bowiem mapki usytuowania jednostek wojsk niemieckich. Jako kurier dostarczał również tajne rozkazy i inne materiały do placówek AK na obszarze województwa lwowskiego, a także do Warszawy. Dwa razy był poważnie zagrożony aresztowaniem. W kwietniu 1944 r. do więzienia śledczego Gestapo przy ul. Łąckiego trafili jego rodzice. On sam, zdekonspirowany na terenie Lwowa, został przeniesiony do oddziału leśnego kpt. Zenona Kubskiego ps. „Lech” w obwodzie mościskim AK. Był wywiadowcą i kwaterował we wsi Krysowice. Dostarczono mu fałszywe dokumenty na nazwisko Leszek Lewandowski. Przy tej okazji poznał Marię Papée ps. „Myszka”, łączniczkę, która po wojnie została jego żoną. Z czasem oddział wszedł w skład zgrupowania kpt. Witolda Szredzkiego „Sulimy”. Adam Zbiegieni przez pewien czas był w sztabie „Sulimy” w Krysowicach. Po zajęciu tych terenów przez wojska sowieckie wrócił do Lwowa. Zapisał się do powołanej przez władze sowieckie uczelni artystycznej, gdzie studiował grafikę u prof. Zygmunta Acedańskiego.

W listopadzie 1944 r. w obawie przed aresztowaniem wstąpił do tzw. ludowego Wojska Polskiego (WP). Następnie wraz z innymi „niepewnymi” lwowiakami został osadzony w obozie na Majdanku. Wykorzystywano ich w batalionach roboczych do wykonywania jedynie prostych prac. Z obozu wraz z kolegą uciekł do wojska kwaterującego w Lublinie. Tam przydzielony został do pracowni propagandy. Po odmowie namalowania afiszu oczerniającego polskich żołnierzy, co spowodowało oskarżenia o przynależność do AK, obawiając się represji, uciekł do Krakowa. Tam zapisał się na Wydział Architektury, funkcjonujący na Wawelu w ramach Wydziałów Politechnicznych Akademii Górniczej. Dziekanem był tam wtedy Adolf Szyszko-Bohusz.

Aresztowania AK-owców spowodowały konieczność ciągłego zmieniania miejsca pobytu przez A. Zbiegieniego. Wyjechał do Wrocławia. Później zamieszkał w Gdańsku, w którym ukończył trzeci rok studiów na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej u prof. Mariana Osieńskiego. Zdecydował się jednak wrócić

do Wrocławia, gdzie przyjęto go na trzeci rok studiów na Wydziale Architektury Wnętrz w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych.

W maju 1949 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego (UBP) i przewieziony do jego siedziby przy pl. Inwalidów w Krakowie. W czasie prowadzonego śledztwa był przetrzymywany nago w karczerze bez wentylacji w wodzie po kostki. Ostatecznie skazano go na 18 miesięcy więzienia za pośrednictwo w załatwianiu fałszywych dokumentów dla zdekonspirowanych żołnierzy AK. Karę odbywał również w więzieniu Montelupich w Krakowie.

Po wyjściu na wolność w sierpniu 1950 r. wrócił do Wrocławia i rozpoczął naukę w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych na Wydziale Architektury Wnętrz, jednocześnie pracując jako dekorator wnętrz. Studia ukończył w 1952 r., po czym zdecydował się wyjechać do Gliwic, gdzie zaczął pracować w tamtejszej „Cepelii”. Mając problemy ze znalezieniem mieszkania opuścił Gliwice i przeniósł się w 1953 r. do Opola. W tym mieście także został zatrudniony w „Cepelii”, przy której zorganizował Zespół Plastyków Opolszczyzny – pierwszy po wojnie w regionie taki zespół artystów.

W 1954 r. wraz z Władysławem Początkiem powołał Oddział Związku Polskich Artystów Plastyków (ZPAP) w Opolu przy Okręgu w Katowicach. Środowisko to zainicjowało powstanie w 1958 r. Biura Wystaw Artystycznych (BWA) i Pracowni Sztuk Plastycznych (PSP). W latach sześćdziesiątych XX w. grupa ta brała udział w utworzeniu Domu Związków Twórczych i znajdującego się w nim Klubu Związków Twórczych „Maska”, gdzie odbywały się wernisaże wystaw, czwartki literackie, spotkania autorskie, a także występy kabaretowe, w których programie były m.in. lwowskie piosenki śpiewane przez A. Zbiegieniego. Przez lata istnienia opolskiego Oddziału ZPAP (od 1964 r. samodzielnego Okręgu Opolskiego ZPAP) był sekretarzem, przewodniczącym sekcji, wiceprezesem i prezesem. Stan wojenny spowodował zawieszenie działalności ZPAP, który ostatecznie w 1983 r. został rozwiązany. W 1984 r. A. Zbiegieni założył Związek Polskich Artystów Plastyków – Polska Sztuka Użytkowa (ZPAP-PSU) Okręg w Opolu, który funkcjonuje do dziś. Od momentu powołania tego Związku aż do śmierci pełnił funkcję prezesa.

Adam Zbiegieni znany był także z zaprojektowania wielu wnętrz m.in. Międzynarodowych Domów Prasy i Książki, salonów RTV, kawiarni, restauracji, kin, hoteli, a także wystrojów plastycznych (malarzkich, mozaik, reklam ściennych). W okresie działalności w ZPAP i ZPAP-PSU organizował międzynarodowe plenery malarskie (Góra Świętej Anny, Kędzierzyn-Koźle, Dobra, Moszna, Paczków, Biała, Kamień Śląski).

Angażował się również w działalność na rzecz regionu. Był radnym województwa opolskiego, członkiem Komisji Estetyki Miasta Opola, rzeczoznawcą Ministerstwa Kultury i Sztuki do Spraw Plastyki, założycielem Opolskiego Klubu Motorowego i Automobilklubu Opolskiego, uczestnikiem imprez jako sędzia motorowy i jako zawodnik. Był współzałożycielem opolskich oddziałów Towarzystwa Miłośników

Pomnik Powstańców
Warszawskich – Jeńców Stalagu
344 Lamsdorf
Źródło: Zbiory CMJW

Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich oraz Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

Był autorem wielu projektów pomników, obelisków, tablic pamiątkowych i sztandarów wykonywanych społecznie dla środowiska kombatanckiego i szkół, m.in.: pomnika-obelisku AK w Opolu, pomnika Sybiraków „Golgota Wschodu” w Opolu, Pomnika Kadetów III Powstania Śląskiego w Kędzierzynie-Koźlu, pomnika-grobowca Powstańców Śląskich w Krapkowicach.

Wśród najważniejszych upamiętnień jego autorstwa znajduje się również Pomnik Powstańców Warszawskich – Jeńców Stalagu 344 Lamsdorf, który został odsłonięty 1 września 1997 r. w Miejscu Pamięci Narodowej w Łambinowicach. Jest to granitowy obelisk zwieńczony kamiennym krzyżem. Adam Zbiegieni swoją obecnością uświetniał organizowane przez Centralne Muzeum Jeńców Wojennych (CMJW) uroczystości rocznicowe z okazji przybycia pierwszego transportu powstańców warszawskich do Stalagu 344 Lamsdorf.

Jako osoba ważna dla miasta oraz dla CMJW 13 listopada 2014 r. był bohaterem spotkania pt. „Adam Zbiegieni. Artysta plastyk – architekt” w ramach organizowanego przez Muzeum cyklu „Twarze Opola”.

Za swoje dokonania otrzymał odznaczenia państwowe, kombatanckie i regionalne, m.in.: Krzyż z Mieczami Orderu Krzyża Niepodległości (I Klasy), Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski i Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Armii Krajowej, dwukrotnie Medal Wojska Polskiego, Krzyż Więźnia Politycznego, medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, odznakę „Zasłużony Opolszczyźnie”, odznakę honorową „Za Zasługi dla Miasta Opola”, tytuł „Zasłużony obywatel Opola”. W 2017 r. odebrał specjalną nagrodę od marszałka województwa opolskiego za całokształt twórczości.

Zmarł 22 września 2018 r. w Opolu. Pochowano go z honorami wojskowymi 29 września 2018 r. na Cmentarzu Komunalnym w Opolu.

W pamięci zostanie jako osoba energiczna, niestrudzony organizator, wytrwały członek poczty sztandarowego. Uczynny, zawsze gotowy do pomocy, dobry kierowca, praktycznie do ostatnich chwil swego życia zapewniał transport dla kolegów i koleżanek ze Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Wyrwałości mogły mu zazdrościć osoby ponad 70 lat młodsze.

Na sercu leżały mu wszelkie kwestie związane z upamiętnieniem ważnych postaci oraz organizacji walczących o wolność Ojczyzny. Zapamiętane zostaną jego częste wizyty, a także rozmowy z władzami samorządowymi w sprawach renowacji pomników i tablic, czy tworzenia nowych. Wpisał się na stałe w historię Opola i regionu, zostawiając po sobie materialne ślady w wyglądzie miasta, przez co wydarzenia z historii Polski mają szansę zostać zachowane w pamięci następnych pokoleń mieszkańców.

W osobie mjr. Adama Zbiegieniego Śląsk Opolski stracił wybitnego artystę, działacza i patriotę, a CMJW oddanego i zasłużonego przyjaciela.

Krzysztof Harupa